

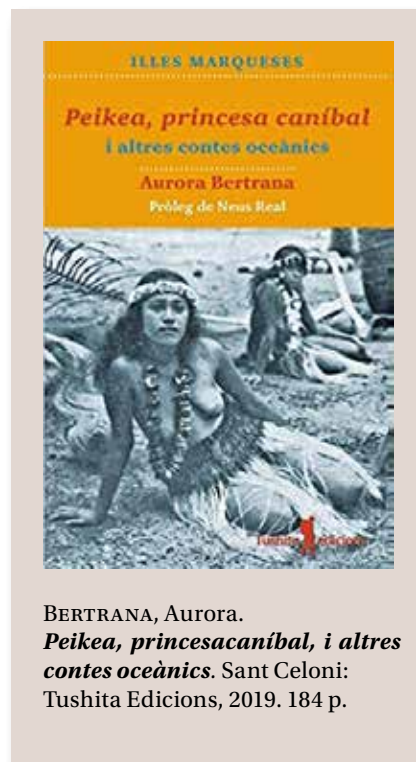
Els primers contes de la viatgera impenitent

Text > MAR CAMPS

«Nukuhiva era terra de guerrers antropòfags i de beutats femenines.» Així comença *Peikea, princesa caníbal, i altres contes oceànics*, d'Aurora Bertrana (Girona, 1892 - Berga, 1974), que ha reeditat Tushita Edicions dins la col·lecció «Cavalls de Vent». El llibre, una de les novetats del Sant Jordi de 1934, no és pas dels més coneguts de l'autora, i feia temps que estava fora de circulació. Si amb *Paradisos oceànics* Bertrana va estrenar la literatura de viatges sobre el món polinès en català, amb *Peikea* va fer la primera incursió en la narrativa amb un recull de nou contes que són fruit, també, de la seva estada a la Polinèsia Francesa. I és que la «viatgera impenitent», tal com es definia, va viure a Tahití del 1926 al 1929 amb el seu marit, Denys Choffat. Allà va ser on la violoncel·lista Bertrana va fer el cop de timó definitiu per dedicar-se a l'escriptura.

El llibre ens transporta a les illes Marqueses, a una «terra salvatge» de valls frondoses, badies paradisiàques i poblats de cases de bambú, i a una cultura maori tocada de mort amb l'arribada dels colonitzadors francesos, tan atemorits pels «guerrers antropòfags» com enlluernats per les «beutats femenines». «Feia alguns anys que els blancs anaven envaint les illes; i allí on aquesta ambiciosa raça plena de suficiència posà la seva petja, tota la vida dels pobles en resta trasbalsa-

da», mentre, com segueix explicant el narrador a *Peikea*, «una llum feble anava filtrant-se en el cervell dels marquesans. Començaven de comprendre la potència de canons i fusells». Els contes ens parlen del delit entre una princesa caníbal i un aventurer que s'endinsa en la selva; de la pèrdua de la fe en els déus pagans i sacerdots; de l'hospitalitat de les tribus aborígens amb tripulants d'un vaixell de guerra embarrancat i de les dissorts de negociants xinesos; de missioneres que instrueixen joves indígenes i novícies que s'emboquen amb marins francesos... Com detalla Neus Real al pròleg, la filla de Prudenci Bertrana, sense l'ofici ben après, va ensopegar amb problemes narratius durant el procés d'escriptura. I, tot i la bona rebuda de la publicació, l'escriptor Cèsar August Jordana no es va estar d'escriure'n una demolidora crítica a *L'Opinió*: «L'obra d'Aurora Bertrana té precedents massa il·lustres (Loti, Conrad, Tomlison, Maugham, entre d'altres) perquè no quedi a segon terme com a pura obra d'art». Unes paraules que van costar de pair a l'autora, la qual, fins i tot, les va recordar a les seves memòries, en què defensava el pes documental de l'obra: «Hi vaig posar tota l'ànima i tots els meus coneixements històrics, anecdòtics i visuals d'aquelles contrades exòtiques». Altres crítiques de l'època li van bufar a favor, com una publicada a *La Humanitat* amb el

BERTRANA, AURORA.
Peikea, princesa caníbal, i altres contes oceànics. Sant Celoni: Tushita Edicions, 2019. 184 p.

pseudònim Scaramouche, que valorava la seva mirada com a dona i l'aire deslliurat de prejudicis de la seva literatura: «I la llum radiant del dia tropical o la grandesa estelada de la nit polinèsia ens colpeix l'ànima fent que la nostra vida grisa d'homes "civilitzats", sotmesos a innumbrables tuteles revoltants, econòmiques, socials o polítiques, em sembli un èxit voluntari».

Un món desaparegut

Text > RAMON ESTEBAN

Josep Vilar és un recol·lector d'esdeveniments i de personatges d'un territori que coneix molt bé i estima, com és l'Alta Garrotxa, una regió abrupta dominada pels boscos, avui molt poc habitada però plena de vida fins a mitjan segle passat. Els darrers veïns que l'autor ha arribat a conèixer o dels quals ha tingut coneixement de manera indirecta, així com fets que han estat reals i altres d'amarats de llegenda, són els

protagonistes d'aquest volum, molt interessant des del punt de vista etnogràfic. Amb l'ajuda d'unes fotografies amb un gran valor documental, les *Històries de l'Alta Garrotxa* permeten al lector, primer, deslliurar-se de la pàtina romàntica que (potser) associava a aquelles terres i, seguidament, fer-se una idea del tarannà d'una comunitat de llenyataires, carboners, ramaders, traguers, capellans, contrabandistes,

carrabiners... endurits per un entorn on les comoditats de la plana i les viles no van arribar mai. No ha d'estranyar trobar-hi relats d'assassinats i accidents fatals, o de les inevitables persecucions pròpies de les zones frontereres. Però també hi veiem passar el cicle anual de les feines, l'activitat litúrgica i les celebracions populars, que eren possibles gràcies a músics sense solfa com els coneguts Peret Blanc de Beget o Fonso de Lliurona, sense oblidar Avel·lí Campsolinas, *Vèliu de Tortellà*, integrant de diverses cobles orquestra. L'aparició dels primers excursionistes documentats, durant la dècada dels anys vint,